

Seminari de Recerca

Codi: 43145

Crèdits: 12

Titulació	Típus	Curs	Semestre
4313769 Antropologia: Recerca Avançada i Intervenció Social	OB	0	2

Professor/a de contacte

Nom: Miranda Jessica Lubbers

Correu electrònic: MirandaJessica.Lubbers@uab.cat

Equip docent

Maria Teresa Tapada Berteli

José Luis Molina González

Miranda Jessica Lubbers

Ignacio Fradejas Garcia

Dan Rodríguez García

Beatriz Ballestin Gonzalez

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Prerequisits

No hi ha prerequisits.

Objectius

Aquest mòdul forma part dels mòduls comuns que han de cursar tots/totes els/les estudiants del màster, independentment de l'especialitat que estiguin cursant. S'imparteix al segon semestre.

Objectius Generals

- Conèixer les diferents estratègies, tradicions, metodologies i tècniques específiques que s'utilitzen per l'anàlisi dels resultats obtinguts, tant qualitatiu com quantitatiu, i els programes informàtics existents.
- Exposar de forma narrativa els resultats de la investigació segons els canons crítics de la disciplina, tenint en compte els públics diversos als quals es dirigeix.

Objectius de Projectes II: Comunicació Científica:

Proporcionar orientacions als estudiants de Màster que els permeti entendre el paper de la comunicació científica en el treball antropològic i elaborar les seves pròpies escriptures. S'enfoca primàriament a ponències en conferències i jornades, articles científics i propostes de investigació, però descriure també altres tipus de comunicació.

Objectius de Metodologia per l'Anàlisi de Dades:

Aquest bloc proporciona coneixement sobre les diferents metodologies (qualitatives i quantitatives) per a l'anàlisi de dades sòcio-científiques, les seves potencialitats i limitacions, així com practica amb l'ús de programes informàtics que ajuden en aquestes tasques.

Objectius de Anàlisi de Xarxes Socials:

Aquest bloc proporciona els fonaments del anàlisi de xarxes socials, una conjunt de teories i tècniques metodològiques utilitzades en la antropologia i ciències socials.

Objectius de Migracions Internacionals: Fonaments Teòrics i Metodològics:

L'objectiu d'aquest bloc és oferir un mínim utilitatge teòric-metodològic bàsic per poder comprendre i aproximar-se de forma organitzada a l'anàlisi profunda del fenomen de les migracions internacionals. En aquest curs s'abordaran conceptes, tipologies, teories, etapes i tendències fonamentals de les migracions internacionals.

Objectius de Laboratori de Recerca:

Discussió dels avenços teòrics i/o metodològics de la pròpia investigació de TFM per àmbits temàtics, amb la finalitat de madurar els resultats parcials a la llum del panorama disciplinar. S'espera de l'alumnat que presenta el seu treball en un dels seminaris i que participi en les altres sessions de discussió.

Competències

- Conèixer i aplicar els dissenys teòrics i metodològics, les estratègies i les tècniques de recollida i anàlisi de dades específiques per a fer recerques flexibles i emergents en antropologia.
- Defensar arguments i justificar una idea amb claredat i precisió, duna manera apropiada al context, valorant les aportacions d'altres persones
- Elaborar interpretacions i explicacions relacionals que permetin comprendre contextos etnogràfics específics.
- Que els estudiants sàpiguen comunicar les seves conclusions, així com els coneixements i les raons últimes que les fonamenten, a públics especialitzats i no especialitzats d'una manera clara i sense ambigüitats
- Que els estudiants tinguin les habilitats d'aprenentatge que els permetin continuar estudiant, en gran manera, amb treball autònom a autodirigit
- Utilitzar amb eficàcia les tecnologies de la informació i de la comunicació en la recollida, l'elaboració i la transmissió de coneixement.

Resultats d'aprenentatge

1. Avaluar l'ajustament sociocultural de qüestionaris d'enquesta utilitzats en investigacions a petita i gran escala.
2. Comunicar conclusions en un context de presentació d'un treball d'investigació antropològic.
3. Dur a terme de forma autònoma, amb la supervisió del professorat tutor, el procés de documentació, reflexió i anàlisi de dades i escriptura d'un treball d'investigació i/o intervenció en el context particular del treball de final de màster d'antropologia
4. Escollir els arguments adequats en les presentacions orals i escrites i justificar-los amb claredat i precisió, de forma apropiada per al context i valorant les aportacions d'altres persones.
5. Escollir i combinar adequadament les diferents tècniques de recollida i anàlisi de dades en una investigació antropològica.
6. Proposar el disseny teòric i metodològic d'intervenció o investigació adequat al context etnogràfic escollit en la realització d'un treball antropològic.
7. Reconèixer i fer servir les tecnologies de la informació i de la comunicació d'acord amb el context etnogràfic de recerca o d'intervenció triat.
8. Triar els mètodes d'investigació que s'acomodin a l'objectiu de comprensió de la població que s'estudia i als problemes socioculturals que s'hagin de resoldre.
9. Utilitzar els procediments d'informació qualitativa i anàlisi de continguts.

Continguts

El mòdul es divideix en 5 blocs:

1. Projectes II: Comunicació Científica

[Prof. responsable: Dra. Miranda Lubbers] (8 sessions, 16 hores)

1.1. Introducció: La comunicació científica. El paper de la comunicació en el cicle d'investigació i la carrera científica. Diferents tipus de comunicació. Aspectes generals.

1.2. La carrera científica: elaborar un currículum vitae. Elaborar un perfil acadèmic. Col·laboració. Ètica.

2.1. Com elaborar ponències per conferències? Raons per participar en conferències, tipus de conferències, convocatòries, tipus de contribucions, elaboració d'un abstract (resum), elaboració d'un pòster, elaboració d'una ponència (general), procés d'avaluació.

2.2. La preparació d'una ponència: Estructura, continguts i estil.

3.1. Com escriure un article científic? Raons per escriure articles científics. Tipus de revistes científiques, escollir una revista acadèmica, tipus de contribucions, elaboració d'un article (general), sistema de revisió per pars.

3.2. Elaboració d'un article: Estructura, continguts i estil.

4.1. Com elaborar una proposta d'investigació? Tipus de finançament, trobar oportunitats de finançament, entendre els requisits d'una convocatòria, elaborar una memòria, procés d'avaluació.

4.2. Elaboració d'una proposta d'investigació: Estructura, continguts i estil.

2. Metodologia per a l'Anàlisi de Dades

[Prof. responsables: Dra. Beatriz Ballestin i Ignacio Fradejas] (9 sessions, 18 hores)

Sessió 1. Introducció a l'anàlisi qualitativa i quantitativa (B. Ballestin)

Sessió 2. L'anàlisi de dades qualitatives: Transcripció, el procés de codificació i tractament de la informació (B. Ballestin)

Sessió 3. Aproximacions analítiques: Anàlisi de discurs, anàlisi de continguts, teoria fonamentada (B. Ballestin)

Sessió 4. Eines informàtiques per a l'anàlisi qualitativa de dades: Introducció (I. Fradejas)

Sessió 5. Eines informàtiques per a l'anàlisi qualitativa de dades: programes de transcripció i Atlas.ti (I. Fradejas)

Sessió 6. Eines informàtiques per a l'anàlisi qualitativa de dades: Atlas.ti (I. Fradejas)

Sessió 7. L'anàlisi quantitatiu: Introducció (I. Fradejas)

Sessió 8. L'anàlisi descriptiu quantitatiu: Pràctica amb SPSS (I. Fradejas)

Sessió 9. Mètodes mixtos i conclusions (I. Fradejas)

3. Anàlisi de Xarxes Socials

[Prof. responsable: Dr. José Luis Molina] (8 sessions, 16 hores)

1. Presentació del curs. Introducció. Origen. Concepció social subjacent. Principis bàsics de l'anàlisi de xarxes socials. Introducció a les mostres i gestió de les dades.

2. Definicions elementals: densitat, distàncies. Centralitat. Cohesió. Posicions i estructures.

3. Taller d'anàlisi de xarxes socials (I).

4. Taller d'anàlisi de xarxes socials (II).

5. Anàlisi de temes substantius.

6. Presentació de treballs i conclusions.

4. Migracions Internacionals: Fonaments Teòrics i Metodològics

[Prof. responsable: Dr. Dan Rodríguez] (5 sessions, 10 hores)

Sessió 1: Conceptes fonamentals sobre migracions

Sessió 2: Teories, tipus i panorama sociodemogràfic de les migracions en el món

Sessió 3: Etapes i tendències de les migracions internacionals. Transnacionalisme

Sessió 4: Control de les migracions i migracions forçades: refugiats

Sessió 5: Claus en gestió de les migracions

5. Laboratori de Recerca

[Prof. responsable: Dra. Teresa Tapada] (6 sessions, 12 hores)

1 sessió de preparació: 2 hores

5 sessions de grups de discussió: 2 hores/sessió

Metodologia

- Classes magistrals/expositives i pràctiques
- Lectura i anàlisi d'articles/informes d'interès
- Presentació/exposició oral de treballs
- Participació en activitats complementàries
- Debats
- Tutories
- Estudi personal

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Clases magistrales / expositivas y prácticas	70	2,8	1, 8
Tipus: Supervisades			
Presentación / Exposición oral de trabajos, Tutorías	10	0,4	4

Tutorías individuales y/o grupales (presenciales y/o virtuales)	40	1,6	5
Tipus: Autònomes			
Elaboración de trabajos, Asistencia y participación activa en clase, Ensayo individual, Entrega de informes / trabajos	130	5,2	2, 3, 6, 7

Avaluació

Aquest apartat de la Guia Docent conté tota la informació relacionada amb el procés d'avaluació del mòdul.

Avaluació del mòdul

Es porta a terme un sistema d'avaluació continuada que inclou tres metodologies:

- Assistència i participació: primer, per assolir els resultats d'aprenentatge previstos, es considera fonamental que els estudiants assisteixin a les classes i hi participin activament. Per aquest motiu, s'exigeix l'assistència a un mínim de 80% de les classes de cada bloc i s'avalua el grau de participació a les sessions presencials, les discussions, pràctiques i l'exposició oral dels treballs. Aquesta participació es té en compte a la nota final del bloc.
- Avaluació continuada de treballs dels blocs: en segon lloc, cada bloc proposa una o diverses activitats que permeten una avaluació continuada del procés d'aprenentatge. Aquestes activitats poden variar entre una prova escrita, una exposició oral a classe, la ressenya d'unes lectures, pràctiques a l'aula d'informàtica o la redacció d'un breu assaig, entre d'altres. El conjunt de les avaluacions dels diferents blocs que componen el mòdul (30%) i la participació en els diferents blocs (20%) constitueix el 50% de la nota global del mòdul. El/la professor/a comunicarà els terminis de lliurament de les evidències d'avaluació a l'inici del bloc.
- Avaluació del treball individual final del mòdul: la superació d'una avaluació general del mòdul constitueix el 50% restant de la nota. En el cas del mòdul "Seminari de Recerca" (Mòdul Comú II), el treball individual final del mòdul consisteix en l'elaboració d'un text parcial d'un article. S'avalua l'estil acadèmic, la claredat, la coherència i la fluïdesa de l'argumentació, així com la lògica d'estructuració del text. A més, els estudiants han de mostrar que saben fer un ús adequat de la cita, com a recurs aclaridor, per a proporcionar una precisió i un detall majors, evitant en tot moment la paràfrasi. La base d'aquest treball són les classes del bloc Projectes II, prenent com a punt de partida el treball final del primer mòdul comú així com el treball en marxa per al TFM. La data de lliurament (max.) del treball de aquest mòdul és el 22 de juny (MC2).

És fonamental respectar els terminis de lliurament.

Cada professor determinarà la fórmula d'entrega dels treballs (a través del campus virtual, del correu electrònic, en paper -presencialment o a la seva bústia del Departament-). El professorat comunicarà el resultat de l'avaluació mitjançant les vies establertes i obrirà un termini de revisió per consultes abans de comunicar-les al coordinador de cada mòdul pel tancament de les actes. L'estudiant pot sol·licitar tutories amb el professorat del màster al llarg del curs per aclarir qualsevol punt del contingut dels cursos.

Amb caràcter general, la no presentació de qualsevol de les evidències d'avaluació suposarà la qualificació de "No avaluable". En casos excepcionals, degudament justificats, la comissió del programa del màster podrà resoldre un procediment alternatiu d'avaluació.

Criteris generals:

L'avaluació s'entén com un procés continu que s'estén durant tot el període lectiu.

Les qualificacions utilitzades seran en l'escala 0-10 amb un únic decimal. Per considerar superada l'assignatura caldrà obtenir una nota mínima de 5,0 com nota mitjana resultant de les notes obtingudes en cada una de les activitats avaluades, considerant el percentatge de cadascuna d'elles en la nota final. Una vegada superada l'assignatura, aquesta no podrà ser objecte d'una nova avaluació.

La programació de les activitats d'avaluació no es podrà modificar, exceptuant que hi hagi un motiu excepcional i degudament justificat. En aquest cas, es proposarà una nova programació dins del període lectiu corresponent.

Qui dugui a terme irregularitats que pugui conduir a una alteració significativa de la qualificació de qualsevol evidència, rebrà un 0 com a nota de la mateixa, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats a les proves d'avaluació d'un mateix mòdul, la qualificació final d'aquest mòdul serà 0 .

La qualificació de "No avaluable" en l'acta final d'avaluació implica exhaurir els drets inherents a la matrícula de l'assignatura o el mòdul, encara que el "No avaluable" no comptarà a l'expedient acadèmic.

La copia o plagi de material, tant en el cas de treballs com en el cas dels exàmens, constitueixen un delictes que serà sancionat amb un zero a l'activitat, no es tindrà dret a reavaluar-la i es suspendrà tota l'assignatura. Recordem que es considera "còpia" un treball que reproduïx tot o gran part del treball d'un/a altre/a company/a. "Plagi" és el fet de presentar tot o part d'un text d'un autor com a propi, sense citar les fonts, siguin en paper o en format digital. Veure documentació de la UAB sobre "plagi" a: http://wuster.uab.es/web_argumenta_obert/unit_20/sot_2_01.html.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Asistencia y participación activa en clase	20%	10	0,4	8
Ensayo individual	50%	25	1	2, 3, 6, 7
Entrega de Informes / trabajos	30%	15	0,6	1, 4, 5, 9

Bibliografia

Projectes II: Comunicació Científica

Bibliografia obligatòria:

Villagrán, T. A., & Harris, D. P. R. (2009). Algunas claves para escribir correctamente un artículo científico*. *Revista Chilena de Pediatría, 80* (1), 70-78. <http://www.scielo.cl/pdf/rcpv/v80n1/art10.pdf>

(*la disciplina és diferent i per tant algunes pràctiques també ho són, però ho discutim a classe).

Bibliografia recomanada:

1. Ghodsee, K. (2016). *From notes to narrative: Writing ethnographies that everyone can read*. The University of Chicago Press.
2. Narayan, K. (2012). *Alive in the writing. Crafting ethnography in the company of Chekhov*. The University of Chicago Press.
3. Anholt, R. R. H. (2005). *Dazzle 'em with style. The art of oral scientific presentations*. Elsevier Academic Press: Burlington USA.
4. Belcher, W. L. (2009). *Writing your journal article in 12 weeks. A guide to academic publishing success*. Sage: Thousand Oaks
5. Krathwohl, D. R. & N. L. Smith (2005). *How to prepare a dissertation proposal: Suggestions for students in education and the social and behavioral sciences*. Syracuse University Press: New York.
6. Becker, H. (2013). *Manual de escritura para científicos sociales. Cómo empezar o terminar una tesis, un libro o un artículo*. Siglo XXI; Edición 1.
7. Mewburn, I. Firth, K., Lehmann, S. (2018). *How to fix your academic writing trouble. A practical guide*. London: Open University Press.

Recursos web:

Academic phrasebank of the University of Manchester: <http://www.phrasebank.manchester.ac.uk/>

La serie de blog posts de Jari Saramäki "self-help series on writing paper for PhD students" en su blog "It's Complex": <https://jarisaramaki.fi/2017/04/28/why-can-writing-a-paper-be-such-a-pain/>

The USC Writing Center's writing guide "Organizing your social sciences research paper":
<http://libguides.usc.edu/writingguide>

Metodologia per a l'Anàlisi de Dades

Bibliografia obligatòria:

1. Ruiz Olabuénaga, J. I. (2007). *Metodología de la investigación cualitativa*. Bilbao: Universidad de Deusto.
2. Cea D'Ancona, M. A. (2012). *Fundamentos y aplicaciones en metodología cuantitativa*. Madrid: Síntesis, 377-384.

Bibliografia recomanada:

1. Atkinson, P. & Hammersley, M. (2010). *Etnografía. Métodos de investigación*. Barcelona: Ediciones Paidós.
2. Ballestin, B., & Fàbregues Feijóo, S. (2018). *La práctica de la investigación cualitativa en ciencias sociales y de la educación*. Editorial UOC.
3. Bazeley, P. (2007). *Qualitative Data Analysis with NVivo*. London UK: Sage Publications.
4. Bernard, R. H. (2011). *Research methods in anthropology: Qualitative and quantitative approaches*. Plymouth, UK: Altamira Press.
5. Small, M. L. (2009). "How many cases do I need?" On science and the logic of case selection in fieldbased research". *Ethnography* 10(1): 5-38.

Análisi de Xarxes Socials

Bibliografia obligatòria:

Molina, J. L. (2011). Los cambios culturales provocados por el software social. *Lychnos* 7(4): 64-69.

<http://www.fgcsic.es/lychnos/es_ES/articulos/los_cambios_culturales_provocados_por_el_software_social>
[Acceso : 19-4-2013].

McCarty, C. & J. L. Molina. "Social Network Analysis". In: Bernard, H. R., & Gravlee, C. C. (2014). *Handbook of methods in cultural anthropology* (Vol. 36). Lanham: Rowman & Littlefield.

<https://doi.org/10.5860/CHOICE.36-4846>

Bibliografia recomanada:

Adler-Lomnitz, L. (1975). *Cómo sobreviven los marginados*. Madrid: SigloXXI.

Borgatti, S. P., Everett, M. G., & Johnson, J. C. (2013). *Analyzing social networks*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications.

Lubbers, M. J., & Molina, J. L. (2013). El proceso de la reconstrucción de la red personal de los inmigrantes: una descripción longitudinal. *Empiria. Revista de Metodología de Ciencias Sociales*, 26, 63-88.

<https://doi.org/10.5944/empiria.26.7153>

Lubbers, M. J., Verdery, A. M., & Molina, J. L. (2018). Social Networks and Transnational Social Fields: A Review of Quantitative and Mixed-Methods Approaches. *International Migration Review*, 0197918318812343.

<https://doi.org/10.1177/0197918318812343>

Molina, J. L. (2001). *El análisis de redes sociales. Una introducción*. Barcelona:Edicions Bellaterra.

McCarty, C., Lubbers, M. J., Vacca, R., & Molina, J. L. (2019). *Conducting Personal Network Research: A Practical Guide*. New York: Guilford Publishers.

Migracions Internacionals: Fonaments Teòrics i Metodològics

Bibliografia obligatòria:

Arango, J. (2003) "La explicación teórica de las migraciones: luz y sombra", *Migración y Desarrollo*, 1: 1-29.

http://www.ucm.es/info/gemi/descargas/articulos/42ARANGO_La_Explicacion_Teorica_Migraciones_Luces_Som

Castles, S.; de Haas, H.; Miller, M.J. (2014) "Introduction". In *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*, 5th edn. Hampshire, UK: Palgrave Macmillan, pp. 1-24.

<http://migrationmatters.me/wp-content/uploads/2016/11/AgeOfMigrationChapter1and.pdf>

Bibliografia complementària (organitzada per temes):

Manuais de referència

Blanco, C. (2000) *Las migraciones contemporáneas*. Madrid: Alianza.

IOM (2016) Key Migration Terms: <http://www.iom.int/key-migration-terms>

Rodríguez García, D. (2010) *Retos y tendencias en la gestión de la inmigración y la diversidad en clave transatlántica*. Documentos CIDOB Migraciones, 21. Barcelona: Fundación CIDOB.

<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=3189494>

Altres manuals i lectures generals sobre migracions

Bogue, R. (2004) "Apology for Nomadology", *Interventions: International Journal of Postcolonial Studies*,6(2): 169-179.

Bretell, C.; Hollifield, J. (2008) *Migration Theory: Talking Across Disciplines*. New York: Routledge, 2nd ed.

Brotherton, D., and P. Kretsedemas (2018) *Immigration Policy in the Age of Punishment: Detention, Deportation, and Border Control*. New York: Columbia University Press.

Castles, S.; de Haas, H.; Miller, M.J. (2014) *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*, 5th edn. Hampshire, UK: Palgrave Macmillan. [edición en castellano: *La era de la migración: movimientos internacionales de población en el mundo moderno*. México: UA-Zacatecas, 2004]

<http://www.age-of-migration.com>

Checa, F; Checa, J.C.; Arjona, A. (eds.) (2007) *Migración y derechos humanos*. Barcelona: Icaria.

Cohen, R. (2008) *Global Diasporas*. Abingdon: Routledge.

Cresswell, T. (2006) *On the move. Mobility in the modern western world*. Nueva York: Routledge.

De la Dehesa, G. (2008) *Comprender la inmigración*. Madrid: Alianza.

Faist, T. (2013) The mobility turn: a new paradigm for the social sciences?", *Ethnic and Racial Studies*, 36 (11): 1637-1646.

Giménez, C. (2003) *Qué es la inmigración*. Barcelona: Integral.

Giménez, C.; Malgesini, G. (2000) *Guía de conceptos sobre migraciones, racismo interculturalidad*. Madrid: Catarata.

Glick Schiller, N.; Salazar, N. (2013) "Regimes of Mobility Across the Globe", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 39 (2): 183-200.

International Migration Law: Glossary on Migration - IOM:

www.iom.int/jahia/webdav/site/myjahiasite/shared/shared/mainsite/published_docs/serial_publications/Glossary_4

Fassin, D. (2011) "Policing Borders, Producing Boundaries. The Governmentality of Immigration in Dark Times", *Annual Review of Anthropology*, 40: 213-226.

Izquierdo, A.; Cornelius, W.A. (eds.) (2012) *Políticas de control migratorio: Estudio comparado de España y EE.UU.* Barcelona: Bellaterra (Resumen online: <http://dag.revista.uab.es/article/view/v60-n2-ortega>)

Koser, K. (2007) *International Migration: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.

Legrain, P. (2008) *Inmigrantes. Tu país*. Barcelona: Intermón Oxfam.

Livi-Bacci, M. (2012) *Breve historia de las migraciones*. Madrid: Alianza Editorial.

Massey, D.S.; Arango, J.; Graeme, H.; Kouaouci, A.; Pellegrino, A.; Taylor, J.E. (2000) "Teorías sobre la migración internacional: una reseña y una evaluación", *Revista Trabajo*, 2 (3): 5-49. Segunda Epoca. México: UAM, UNAM y Plaza y Valdés Editores.

Massey, D.; Arango, J.; Hugo, G.; Kouaouci, A.; Pellegrino, A.; Taylor J. (eds.) (2009) *Worlds in Motion: Understanding International Migration at the End of the Millennium*. New York: OUP.

Ribas Mateos, N. (2004) *Una Invitación a la sociología de las migraciones*. Barcelona: Bellaterra.

Nair, S.; De Lucas, J. (1999) *El desplazamiento en el mundo. Inmigración y temáticas de identidad*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.

Nair, S. (2001) *La inmigración explicada a mi hija*. Barcelona: Plaza y Janés Editores.

Nair, S. (2006) *Y vendrán. Las migraciones en tiempos hostiles*. Barcelona: Bronce.

Portes, A.; DeWind, J. (Ed.) (2006) *Repensando las migraciones. Nuevas perspectivas teóricas y empíricas*. Zacatecas: Universidad Autónoma de Zacatecas.

Rodríguez García, D. (ed.) (2012) *Managing Immigration and Diversity in Canada: A Transatlantic Dialogue in the New Age of Migration*. Montreal and Kingston: McGill-Queen's University Press, Queen's Policy Studies Series.

https://www.researchgate.net/publication/260248380_Managing_Immigration_and_Diversity_in_the_New_Age_of

Sayad, A. (1992) *L'immigration ou les paradoxes de l'alterité*. Brussels: De Boeck-Wesmael.

Segal, U.; Elliott, D.; Mayadas, N. (2010) *Immigration Worldwide: Policies, Practices, and Trends*. New York: OUP.

Solanes, A. (2016) "Una reflexión iusfilosófica y política sobre las fronteras". *Anuario de Filosofía del Derecho*, XXXII: 145-184.

Spencer, S. (ed.) (2003) *The Politics of Migration: Managing Opportunity, Conflict and Change*. Oxford: Blackwell.

Vertovec, S. (2010) *Transnationalism*. London: Routledge.

Vargas-Silva, C. (ed.) (2012) *Handbook Of Research Methods In Migration*. Northampton, MA: Oxford University Press.

Immigración al Sur d'Europa, Espanya, Catalunya

Aja, E.; Arango, J.; Oliver, J. (dirs.) (2012) *La hora de la integración. Anuario de la inmigración en España. Edición 2011*. Barcelona: CIDOB.

Alarcón, A. (dir) (2010) *Joves d'origen immigrant a Catalunya. Necessitats i demandes. Una aproximació sociològica*. Barcelona, Secretaria de Joventut.

Aparicio, R.; Tornos, A. (2012) *La socialización juvenil de las segundas generaciones de la inmigración: factores, metas, transformaciones identitarias*. Madrid, Ministerio de Empleo y Seguridad Social.

Aparicio, R., Tornos, A. (2002) *El estado de bienestar y la inmigración en España*. Madrid: Instituto de Migraciones y Servicios Sociales.

Arango, J. (2013) "Exceptional in Europe? Spain's Experience with Immigration and Integration." Washington DC: Migration Policy Institute.

<http://www.migrationpolicy.org/research/exceptional-europe-spains-experience-immigration-and-integration>

Bruquetas-Callejo, M. et al. (2011) The Case of Spain. In *Migration Policymaking in Europe: The Dynamics of Actors and Contexts in Past and Present*, eds. G. Zincone, R. Penninx, y M. Borkert. Amsterdam: Amsterdam University Press - IMISCOE, 291-323.

Cabré, A. (1999) *El sistema català de reproducció: Cent anys de singularitat demogràfica*. Barcelona: Proa.

Cachón Rodríguez, L. (2008) "La integración de y con los inmigrantes en España: debates teóricos, políticas y diversidad territorial", *Política y Sociedad*, 45 (1): 205-235.

Candel, F. (1967) *Els altres catalans*. Barcelona: Edicions 62.

Candel, F.; Cuenca, J.M. (2001) *Els altres catalans del Segle XXI*. Barcelona: Planeta.

Cardelús, J.; Pascual de Sans, À. (1979) *Movimientos migratorios y organización social*. Barcelona: Península.

Cea d'Ancona, M.A., Valles, M. (2010) *Evolución del racismo y la xenofobia en España (Informe 2010)*. Madrid:Ministerio de Trabajo e Inmigración.

Colectivo IOÉ (1999) *Inmigrantes, trabajadores, ciudadanos. Una visión de las migraciones desde España*. Valencia: Universitat de Valencia.

Domingo, A. (2010) "La immigració i els reptes de futur en la Catalunya del 2030", *Quaderns d'Acció Social i Ciutadania*. Barcelona, Departament d'Acció Social i Ciutadania, 9: 45-50.

Domingo, A. (2014) *Catalunya al mirall de la immigració: Demografia i identitat nacional*. Barcelona: Avenç.

Ferrer-Gallardo, X. (2008) "Acrobacias fronterizas en Ceuta y Melilla. Explorando la gestión de los perímetros terrestres de la Unión Europea en el continente africano." *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 51: 129-149.

Ferrer-Gallardo, X., Albet-Mas, A. (2013) "EU-Limbo-scapes. Ceuta and the Proliferation of Migrant Detention Centres across the European Union". *European Urban and Regional Studies*. doi:10.1177/0969776413508766

Izquierdo Escribano, A. (1996) *La inmigración inesperada*. Madrid: Trotta.

Jarrín Morán, A., Rodríguez García, D., de Lucas, J. (2012) *Los centros de internamiento de extranjeros en España: Origen, funcionamiento e implicaciones jurídico-sociales*. Documentos CIDOB Migraciones, 26. Barcelona: Fundación CIDOB. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=4119312>

King, R. (ed.) (2001) *The Mediterranean Passage. Migration and New Cultural Encounters in Southern Europe*. Liverpool: Liverpool University Press.

King, R., Black, R. (eds.) (1997) *Southern Europe and the New Immigrations*. Brighton: Sussex Academic Press.

- Miguel Luken, V. de, Rodríguez García, D., Solana Solana, M., Pascual de Sans, A. (2012) *La Població immigrada a Catalunya: consideracions sobre les seves condicions d'assentament i integració a partir de les dades de l'ENI 2007*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- Moffette, D. (2018) *Governing Irregular Migration: Bordering Culture, Labour and Security in Spain*. Vancouver: UBC Press.
- Moreno, F.J., Bruquetas-Callejo, M. (2011) *Inmigración y Estado de bienestar en España*. Barcelona: Obra Social la Caixa, CSIC, Col. Estudios Sociales 31.
- Muñoz, F., Izquierdo, A. (1989) "L'Espagne, pays d'immigration", *Population*, 44 (2): 257-89.
- Oliver Alonso, J. (2006) *España 2020: Un mestizaje ineludible. Cambio demográfico, mercado de trabajo e inmigración en las comunidades autónomas*. Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms.
- Pajares, M. (2010) *Inmigración y mercado de trabajo. Informe 2010*. Madrid: Observatorio Permanente de la Inmigración 25, Ministerio de Trabajo e Inmigración.
- Pérez-Díaz, V. et al. (2001) *España ante la inmigración*, Barcelona: Fundació la Caixa, Colección Estudios Sociales, 8.
- Rodríguez-García, D., Solana, M., Miguel Luken, V. de, Pascual De Sans, A. (2013) "La integración de la población inmigrada en Cataluña: un análisis a partir de la encuesta nacional de inmigrantes de 2007, y una aproximación al impacto posterior de la crisis económica". *Biblio 3W: Revista Bibliográfica de Geografía y Ciencias Sociales*, XVIII (1040) [Online: <http://www.ub.edu/geocrit/b3w-1040.htm>]
- Solé, C. (1981) *La integración sociocultural de los inmigrantes en Cataluña*. Madrid: CIS.
- Zapata-Barrero, R. (2004) *Inmigración, innovación política y cultura de acomodación en España*. Barcelona: Fundación CIDOB.
- Zapata-Barrero, R. (2009) "Policies and public opinion towards immigrants: the Spanish case." *Ethnic & Racial Studies*, 32 (7): 1101-1120.
- Models de gestió de la immigració i la diversitat
- AA.VV (1998) *La interculturalidad que viene*. Barcelona: Icaria.
- Alba, R.; Nee, V. (1997) "Rethinking Assimilation Theory for a New Era of Immigration", *International Migration Review*, 31 (4): 826-75.
- Aparicio, R. (2005) "¿Qué es eso que llamamos integración?", *Tiempo de Paz*, 76: 37-47.
- Aparicio, R.; Tornos, A. (2009) "Migraciones, diversidad cultural y teoría de la cultura", *Papers Revista de Sociología*, 94: 139-153.
- Baumann, G. (2001) *El enigma multicultural. Un replanteamiento de las identidades nacionales, étnicas y religiosas*. Barcelona: Paidós.
- Barañano, A. et al. (coords.) (2007) *Diccionario de las Relaciones interculturales. Diversidad y globalización*. Madrid: Complutense.
- Brah, A. (1996) *Cartographies of Diaspora. Contesting identities*. London: Routledge.
- De Lucas, J. (1999) *Derechos de las minorías en una sociedad multicultural*. Madrid: Consejo General del Poder Judicial.
- Delgado, M. (1998) *Diversitat i integració*. Barcelona: Empúries.

- Giménez, C. (2010) *El interculturalismo: Propuesta conceptual y aplicaciones prácticas*. Zarautz, Ikuspegi: Observatorio Vasco de Inmigración.
- Gordon, M. (1964) *Assimilation in American Life: the Role of Race, Religion, and National Origins*. New York: Oxford University Press.
- Grillo, R. (1998) *Pluralism and the Politics of Difference: State, Culture, and Ethnicity in Comparative Perspective*. Oxford: Clarendon Press.
- Gualda, E. (2001) *Integración Social de los inmigrantes y modelos teóricos que la explican*. Huelva: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Huelva.
- Gutman, A. (ed.) (2003) *El multiculturalismo y la política del reconocimiento*. México: F.C.E.
- Heller, A.; Zolberg, A. R. (1996) *The Challenge of Diversity. Integration and Pluralism in Societies of Immigration*. Vienna: Avebury.
- Joppke, C. (2004) "The retreat of multiculturalism in the liberal state: theory and policy", *The British Journal of Sociology*, 55 (2): 237-57.
- Kymlicka, W. (1996) *Ciudadanía multicultural. Una teoría liberal de los derechos de las minorías*. Barcelona: Paidós.
- Maalouf, A. (2004) *Identidades asesinas*. Madrid: Alianza.
- Martiniello, M. (1998) *Salir de los guetos culturales*. Barcelona: Bellaterra.
- Modood, T. (2007) *Multiculturalism: A Civic Idea*. Oxford: Polity Press.
- Moreras, J. (2000) "Islamofobia: ¿un nuevo término en el vocabulario de la exclusión?". *Informe Anual sobre el racismo en el Estado español*, Barcelona: SOS Racismo-Icaria, 126-135.
- Parekh, B. (2006) *Rethinking Multiculturalism: Cultural Diversity and Political Theory*. London: Macmillan.
- Penninx, R. (2005) "Integration of migrants: economic, social, cultural and political dimensions". En: M. Macura, A. MacDonald y W. Haug (eds.) *The new demographic regime. Population challenges and policy responses*, New York & Geneva: United Nations, 137-152.
- Portes, A.; Zhou, M. (1993) "The New Second Generation: Segmented Assimilation and Its Variants among Post-1965 Immigrant Youth", *The Annals*, 530: 74-96.
- Pujadas, J. J. (1993) *Etnicidad. Identidad cultural de los pueblos*. Madrid: Eudema.
- Putnam, R. (2007) "E Pluribus Unum: Diversity and Community in the Twenty-first Century", The 2006 Johan Skytte Prize Lecture, *Scandinavian Political Studies*, 30 (2): 137-174.
- Rex, J.; Mason, D. (eds.) (1994) *Theories of race and ethnic relations*. Cambridge: CUP.
- Rodríguez García, D. (2010) "Beyond Assimilation and Multiculturalism: A Critical Review of the Debate on Managing Diversity", *Journal of International Migration and Integration*, 11 (3): 251-271.
- Rodríguez García, D. (2010) *Retos y tendencias en la gestión de la inmigración y la diversidad en clave transatlántica*. Documentos CIDOB Migraciones, 21. Barcelona: Fundación CIDOB.
<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=3189494>
- Rumbaut, R.; Portes, A. (eds) (2001) *Ethnicities: Children of Immigrants in America*. Berkeley: University of California Press.
- San Román, T. (1985) "Antropología Aplicada y relaciones étnicas", *REIS*, 27: 175-183.

San Román, T. (comp.) (1994) *Entre la marginación y el racismo. Reflexiones sobre la vida de los gitanos*. Madrid: Alianza Universidad.

Solé, C.; Alcalce, R. (2002) "El concepto de integración desde la sociología de las migraciones", *Migraciones*, 12: 9-41.

Stolcke, V. (1994) "Europa: Nuevas fronteras, nuevas retóricas de exclusión". En: VV.AA. *Extranjeros en el paraíso*, Barcelona: Virus, 235-267.

Stolcke, V. (2004) "¿Qué entendemos por integración social de los inmigrantes?". En: F. Checa, J.C. Checa y A. Arjona (eds.) *Migración y derechos humanos*. Barcelona: Icaria, 17-46.

Touraine, A. (1998) *¿Podemos vivir juntos? Iguales y diferentes*. Madrid: PPC.

Vertovec, S. (1999) "Més multi, menys culturalisme: l'antropologia de la complexitat cultural i les noves polítiques del pluralisme", *Revista d'Etnologia de Catalunya*, 15: 8-21.

Vertovec, S.; Baumann, G. (2009) *Conceiving Multiculturalism: From Roots to Rights*. London: Routledge.

Vertovec, S., and Wessendorf, S. (eds.) (2010) *The Multiculturalism Backlash: European Discourses, Policies and Practices*. London and New York: Routledge.

Werbner, P.; Modood, T. (eds.) (1997) *Debating Cultural Hybridity. Multicultural Identity and the Politics of Anti-Racism*, London: Zed Books.

Webgrafia

- International Organization for Migration (IOM): <http://www.iom.int/>
- Global Migrant Origin Database - Interactive Map: <http://migrationsmap.net>
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR): <http://www.unhcr.org>
- Immigration Data Hub - MPI: <http://www.migrationinformation.org/datahub/>
- The Age of Migration (Castles and Miller) - Website: <http://www.age-of-migration.com>
- Eurostat: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/themes>
- EU Immigration Portal - European Commission: <http://ec.europa.eu/immigration/>
- Instituto Nacional de Estadística (INE): www.ine.es
- Observatorio Permanente Inmigración:
<http://extranjeros.mtin.es/es/ObservatorioPermanenteInmigracion/>
- Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat): <http://www.idescat.cat/poblacioestrangera/>
- MigraCat (Observatori de la Immigració a Catalunya): <http://www.migracat.cat/>
- Direcció General per a la Immigració, Generalitat de Catalunya: <http://www.gencat.cat/bsf/immigracio>
- Museu d'Història de la Immigració de Catalunya: <http://www.mhic.net/>
- Portal de la Immigració a Barcelona: <http://oslo.geodata.es/acsar/estudi-immigracio.php>
- Declaración Universal de los Derechos Humanos: <http://www.unhcr.ch/udhr/lang/spn.htm>
- Mapahumano: <http://mapahumano.fiestras.com>
- S.O.S Racisme Catalunya : <http://www.sosracisme.org>